

ասրակած իր մէկ գործին մէջ կը գրէ. «Հայերը եւ Ղաչիները իբր հակաբազմազաններ միշտ կրօնական կապ ունեցած են իրարու հետ եւ Երուսաղէմի մէջ պահած են մտակայ հաղորդակցութիւն: Ղաչիներու միջոցով այդ կապը անցեր է նաեւ Հապեթիսան, որովհետեւ այդ երկիրը կրօնապէս ենթարկուած է Ղաչիներու պատրիարքին: Իսկ Երուսաղէմի Հապեթները ընդունած են Երուսաղէմի Հայոց պատրիարքին գերիշխանութիւնը» (Հայրենիք ամսաթերթ, Բ. տարի, թ. 1, էջ 143): Բրոք. Տուրայեւ կու տայ նաև կարգ մը տեղեկութիւններ և փաստեր, որոնք կ'ապացուցանեն թէ եթովպական եկեղեցին կրած է հայկականին ազդեցութիւնը: Անիկա կը կարծէ. թէ հայերէնէ բառական թուով ձեռագիրներ թարգմանուած են հապէշ լեզուին (նոյն): Արդարև հապէշ լեզուով գրուած վկայաբանութեանց մէջ մեծ տեղ տրուած է մեր Գրիգոր Լուսաւորիչին, որուն վերագրուած ձխարաններ և ճառեր թարգմանուած են հապէշերէնի (տես Նաւասարդ հանդէս, Պուքրէշ, Բ. տարի):

Նոյնպէս Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ կը տօնուէ հապէշ եկեղեցիին մէջ՝ տարին երեք անգամ, ինչպէս կը տօնուին Հաիփսիմէ և Գայիանէ կոյսերը (տես Հայրենիք. նոյն):

Երկու ազգերու և երկու եկեղեցիներու յարաբերութեանց իբր հետեւանք կը տեսնուի նաև երթեւեկ Հապէշներու կողմէ դէպի Հայաստան և Հայերու կողմէ՝ դէպի Հապէշիստան:

Այսպէս՝ կը յիշուի, որ Ջ. դարուն եսթ ութիս անուն հապէշ սուրբ մը, որ եթովպիոյ լեռներուն մէջ հռչակաւոր վանք և միաբանութիւն հաստատած էր. Հայաստան գաղտնի և հոն մեռած է (Յ. Նալբանդեան, Հայերը եւ Եթովպիա. «Արև», 15 փետրուար, 1935):